

ΤΈΧΝΕΣ & γράμματα
ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Στο graphic novel των Κορίν Μάιερ και Αν Σιμόν, ο ίδιος ο Φρόντ «συμπράττει» συστήνοντας στους αναγνώστες μερικά από τα κομβικής σημασίας στοιχεία της ζωής και του έργου του.

Ο Φρόντ σε νέες «περιπέτειες»

Μια νέα βιογραφία και ένα graphic novel για τη ζωή του μάς «συστήνουν» από την αρχή τον πατέρα της ψυχανάλυσης

Της ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Πριν από δεκαετίες χρόνια, όλες οι βιτρίνες των μεγάλων βιβλιοπωλείων του Παρισιού παρουσίαζαν έναν συλλογικό τόμο, υπό την καθοδήγηση της Κάθριν Μέγερ, με τον προβοκατόρικο τίτλο «Η μαύρη βίβλος της ψυχανάλυσης» (Le livre noir de la psychanalyse). Τότε ακόμα και σε τηλεοπτικές εκπομπές στη γαλλική τηλεόραση φιλοξενούνταν παθιασμένοι ή και οργισμένοι ειδικοί που προέβλεπαν με βεβαιότητα το τέλος της ψυχανάλυσης ως κάτι ξεπερασμένο, παρωχημένο.

Η ανακάλυψη του Σίγκμουντ Φρόντ, που βεβαίως συνδέθηκε με το όνομά του, αντιμετώπιζόταν με σκεπτικισμό και η εποχή ζητούσε από τους ψυχαναλυτές αυτού του κόσμου να ξανασκεφτούν πάνω στην «επιστήμη» τους, την τεχνική τους ή την τέχνη τους με όρους μη δογματικούς. Επιπλέον τα τελευταία χρόνια, άλλες μορφές ψυχοθεραπείας δίνουν τη μάχη τους πολεμώντας εν μέρει τη συγκριτικά πιο αργή διαδικασία της ψυχαναλυτικής πρακτικής, υποσχόμενες άμεσα πρακτικά αποτελέσματα και οικονομικότερους τρόπους θεραπείας. Συν τοις άλλοις, οι φαρμακοβιομηχανίες είναι πανταχού παρούσες

Μολονότι αγωνιούσε για το ανθρώπινο στίγμα του, ο ίδιος κατέστρεψε αρκετό από το βιογραφικό του υλικό, μπερδεύοντας τους βιογράφους του.

να υπενθυμίσουν τη μαγική διάσταση των φαρμάκων, που δεν απαιτούν από τους νοσούντες ενεργό συμμετοχή, χρόνο και φυσικά πολλά χρήματα.

Η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση. Δεκαετίες χρόνια μετά, και κοντά έναν αιώνα από τον θάνατο του ιδρυτή της, η ψυχανάλυση σε όλο τον κόσμο όπως και οι ψυχαναλυτές συνεχίζουν να δίνουν τη μάχη με τον εαυτό τους, τις σχολές, τις επιστήμες με τις οποίες συνεργάζονται και με την κοινωνία, ενδεχομένως και με την Ιστορία, αναστοχάζοντες την κληρονομιά που παρέλαβαν αλλά και τις επιταγές του μέλλοντος και της εποχής.

Δεν είναι τυχαίο που ο πατέρας της ψυχανάλυσης Σίγκμουντ Φρόντ είναι πιο επίκαιρος από ποτέ, ιδίως στις σκοτεινές και πολυμένες εποχές που διανύουμε, στοιχεία με τα οποία πάλεψε ο ίδιος. Σε αυτό το πνεύμα, μόλις κυκλοφόρησαν δύο εκδόσεις για τη ζωή και το έργο του Σίγκμουντ Φρόντ από τις εκδόσεις Πατάκη.

Ποικιλία έργων

Πολλές δεκάδες βιογραφίες έχουν γραφεί για τον Φρόντ, από την πρώτη που δημοσιεύθηκε ενόσω ζούσε ακόμα, το 1934, από τον μαθητή του Φρίτς Βίτελς, μέχρι εκείνη του Πίτερ Γκέι το 1988. Ενδιάμεσως, η πιο γνωστή, και στα ελληνικά γράμματα, είναι η βιογραφία του φίλου του Ερνέστ Τζόουνς (η οποία εκδόθηκε στα ελληνικά, τρίτομο έργο που συμπιτύχθηκε για χάρη της ελληνικής έκδοσης, από τις εκδόσεις Ινδικτός) και η οποία από το 1970 και μετά τέθηκε σε αμφοβήτωση.

Ο Σίγκμουντ Φρόντ είναι πιο επίκαιρος από ποτέ, ιδίως στις σκοτεινές και πολυμένες εποχές που διανύουμε, στοιχεία με τα οποία πάλεψε ο ίδιος.

Άλλη μία βιογραφία ανήκει στον Ανρί Φ. Ελενμπέργκερ, η οποία θεωρείται έγκυρη, ενώ μια ακραία περίπτωση βιογραφίας ανήκει στον Λατινοαμερικανό Εμίλιο Ροδριγέ, εργασία που εκδόθηκε το 1996, ο οποίος είχε την τόλμη να επινοήσει έναν Φρόντ της παράνοιας, πλησιέστερο σε ήρωα του Γκαρσία Μάρκες παρά σε λόγο της Γηραιάς Ευρώπης.

Άλλωστε κάθε ψυχαναλυτική σχολή τρέφει και συνδέεται με τον Φρόντ της δικής της φαντασίας, όπως και κάθε χώρα: φροϋδικό, μεταφροϋδικό, κλαϊνικό, λακανικό, κουλτουραλιστές, ανεξάρτητοι κ.ο.κ., ο Φρόντ έζησε μια τόσο πλούσια και ενδιαφέρουσα ζωή – οι αντιφάσεις δεν λείπουν ποτέ από τους πρωτοπόρους – που κάθε γραμμή της ζωής του έχει σχολιαστεί δεκάδες φορές, και κάθε γραμμή του έργου του έχει ερμηνευτεί με πολλούς τρόπους, σε σημείο που να μπορεί κανείς να καταρτίσει, κατά το σύστημα του Ζορζ Περέκ, έναν κατάλογο όλων των πραγματιών που έχουν κυκλοφορήσει με θέμα έναν «Φρόντ και το συνοδευτικό του», όπως ο Φρόντ και ο ιουδαϊσμός, ο Φρόντ και η θρησκεία, ο Φρόντ και οι γυναίκες, ο Φρόντ και τα πούρα, τα σκυλιά κ.λπ.

Ταξίδι στη ζωή του με οδηγό το χιούμορ

Η Κορίν Μάιερ, ψυχαναλύτρια και συγγραφέας δοκιμίων και η Αν Σιμόν, εικονογράφος, καλλιτέχνις, μετέφεραν με έναν χαριτωμένο και ανάλαφρο τρόπο τη ζωή του Σίγκμουντ Φρόντ μέσα από σκίτσα. Με παιγνιώδη διάθεση, σε ελληνική μετάφραση της Σώτης Τριανταφύλλου, ο ίδιος ο ιδρυτής «συμπράττει» στο δικό του ταξίδι, συστήνοντας στους αναγνώστες με οδηγό το χιούμορ μερικά από τα κομβικής σημασίας στοιχεία της ζωής και του έργου του. Για έναν μεγάλο πειραματιστή όπως ήταν ο Φρόντ, αυτό το πείραμα δείχνει να είναι κοντά στον άνθρωπο που ανέτρεπε τις βεβαιότητες και μάχονταν τη σοβαραφάνεια. Άλλωστε, όπως λέει και ο ίδιος με τη μορφή σκίτσου στο τέλος του graphic novel, στόχος της ψυχανάλυσης είναι η απελευθέρωση της επιθυμίας. Και το όνομα Φρόντ ίσως πρέπει να ταυτιστεί με την αναζήτηση της χαράς στην ανθρώπινη ζωή.

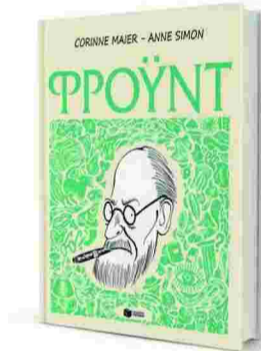
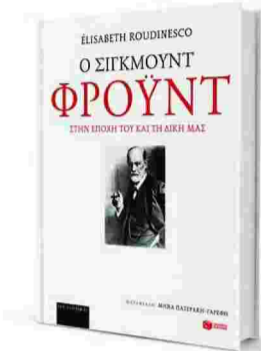
Corinne Maier - Anne Simon, Φρόντ, σελ. 55, μίτφρ. Σώτη Τριανταφύλλου, εκδ. Πατάκη.

Ο Φρόντ είχε μανία με τα ίκνη. Έγραφε για τα πάντα. Εκτός από 20 ολόκληρους τόμους και περισσότερα από τριακόσια άρθρα, ο πατέρας της ψυχανάλυσης κατέλειπε σημαντικό αριθμό σημειώσεων, κειμένων υπό επεξεργασία, σημειωματαρίων, αφειρώσεων και σχολίων στους τόμους της πλώριας βιβλιοθήκης του, εγκατεστημένης στο Μουσείο Φρόντ του Λονδίνου, τόπο όπου έφτασε λίγο πριν πεθάνει, εγκαταλείποντας

ματικά μόνον όταν πεθάνει με τη σειρά του και ο τελευταίος άνθρωπος που τον έχει γνωρίσει. Πλέον βρισκόμαστε κοντά σε αυτήν τη συνθήκη. Πρέπει να είναι ελάχιστοι όσοι είναι εν ζωή που γνώρισαν έστω και λίγο τον Σίγκμουντ Φρόντ. Η Ελίζαμπεθ Ρουντινέσκο, διευθύντρια ερευνών στο Πανεπιστήμιο Paris VII, με σημαντικά έργα αναφοράς στο ενεργητικό της, όπως την Ιστορία της Ψυχανάλυσης στη Γαλλία, Λεξικό της Ψυχανάλυσης κ.ά., ανέλαβε ένα δύσκολο εγχείρημα. Να ξεπεράσει τις προηγούμενες βιογραφίες σε εγκυρότητα και να καταθέσει έναν τόμο που ανασυστήνει ψύχραιμα, και με στοιχεία, όχι μόνο τον άνθρωπο Σίγκμουντ αλλά και ολόκληρη την εποχή που έζησε. Άλλωστε, ο Φρόντ είναι ο άνθρωπος που επιρρέαστηκε βαθιά από την εποχή και την εποχή εξίσου με έναν τρόπο που θα συνεχίσει να μας απασχολεί και στο μέλλον.

Ιστορικό ενδιαφέρον

Η βιογραφία αφορά φυσικά όλους όσοι ασκούν, μελετούν, γοητεύονται από την ψυχανάλυση και από τη μεγαλοφύα του Φρόντ. Η συγκεκριμένη όμως βιογραφία έχει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον. Ο

Η Ελίζαμπεθ Ρουντινέσκο επιχειρεί να ανασυστήσει ψύχραιμα και με στοιχεία, όχι μόνο τον άνθρωπο Σίγκμουντ, αλλά και ολόκληρη την εποχή που έζησε.

Φρόντ θεωρούσε ανέκαθεν ότι αυτό που ανακάλυπτε στο ασυνείδητο προδικάζει εκείνο που συνέβαινε στους ανθρώπους στον χώρο της πραγματικότητας.

Στόχος αυτής της βιογραφίας είναι η αντιστροφή. Αντιστρέφοντας τη θεώρησή του, η συγγραφέας της βιογραφίας αναδεικνύει ότι κατά βάθος ο καρπός μιας κοινωνίας – όχι μόνο της Βιέννης του 1900 αλλά και ο κόσμος του σήμερα – ενός οικογενειακού περιβάλλοντος και μιας πολιτικής κατάστασης ήταν μελετημένα με τέτοιο τρόπο από τον Φρόντ που τα μετασχημάτιζε σε παραγωγή του ασυνείδητου. Ο ίδιος δεν ήταν έξω από τον χρόνο και την ιστορία όπως και οι ανακαλύψεις του δεν σταμάτησαν στον χρόνο της δικής του ζωής.

Γεννημένος στη Βιέννη στις 6 Μαΐου 1891 και με ημερομηνία θανάτου τις 23 Σεπτεμβρίου 1939 στο Λονδίνο έπειτα από μεγάλη ταλαιπωρία, ο «κρυσός Ζίγκι», ο αγαπημένος γιος της μητέρας του θα ζήσει μια ζωή ενδιαφέρουσα και ταραχώδη και γεμάτη καρκινώματα, όπως ολόκληρος ο 20ός αιώνας, με μικρά και μεγάλα γεγονότα, ιδιωτικά και δημόσια τρέλα, έρωτα και φιλίες, απέραντους διαλόγους, θεραπείες, κόπωση και μελαγχολία, τραγωδίες του θανάτου και του πολέμου και στο τέλος εξορία στο βασίλειο ενός μέλλοντος πάντοτε αβέβαιου, πάντοτε έτοιμου να επινοηθεί εξ αρχής. Όπως ακριβώς και η φύση της ψυχανάλυσης.

Elisabeth Roudinesco, Ο Σίγκμουντ Φρόντ, Στην εποχή του και τη δική μας, μίτφρ. Μίνα Πατεράκη-Γαρέφη, σελ. 632, εκδ. Πατάκη.

